

Kapitola 4

Bezpečnostní rozměr české zahraniční politiky

Vít Strátecký

BEZPEČNOSTNÍ ROZMĚR ČESKÉ ZAHRANIČNÍ POLITIKY V HLAVNÍCH PROGRAMOVÝCH A KONCEPČNÍCH DOKUMENTECH

Z klíčových dokumentů se bezpečnostnímu rozměru nejvíce věnuje *Koncepce české zahraniční politiky na léta 2003–2006*. Tento dokument plně reflektuje pozici ČR v Evropě a tím i ve světě. Z evropského hlediska je Česká republika považována za středně velký stát s otevřenou ekonomikou s vysokým podílem vývozu a služeb na tvorbě HDP, který navíc nemá významné vlastní zdroje strategických surovin. Z toho vyplývá, že ČR potřebuje být součástí širších rámců mezinárodní spolupráce, což samozřejmě platí i pro problematiku bezpečnosti.

Koncepce české zahraniční politiky má výrazně deklaratorní charakter a v mnoha ohledech je i přirozeně zastaralá. První kritická poznámka se týká relativní absence nástrojů, které by měly vést k naplňování deklarovaných cílů. Přestože jde o obecně ideový strategický dokument, nastínění určité představy o nástrojích k dosažení daných cílů by záměrům dodalo větší kredibilitu i relevanci. Druhá poznámka směřuje k významným posunům v bezpečnostní sféře, na které v dokumentu není brán zřetel. Přestože je přirozené (a obecné formulace tomu odpovídají), že podobný strategický dokument nemůže pružně reagovat na mnohé posuny, v současné situaci, kdy se bezpečnostní problematika stává jednou z klíčových oblastí české zahraniční politiky, se zdá, že jasnější strategická vize by významně napomohla naplňování cílů.

Tato zastaralost je patrná například v podkapitole věnující se bezpečnostní spolupráci v rámci NATO. Hned první tři priority zahraniční politiky ČR však podle koncepcie zasahují částečně do oblasti bezpečnosti. Kromě naplňování plnohodnotného členství v EU, do kterého lze počítat i účast na Společné zahraniční a bezpečnostní politice (SZBP), je v ní zmíněno i aktivní působení v NATO a boj proti terorismu. K poslední zmiňované prioritě lze poznamenat, že významně vychází z kontextu doby svého vzniku. Boj s terorismem v současné době funguje na základě poměrně ustálených mechanismů mezinárodní spolupráce. Priority české zahraniční politiky by však

měly více odrážet specifické zájmy ČR, k jejichž naplňování ČR už má vytvořené či by teprve měla vytvořit patřičné nástroje.

Konkrétnější rozpis bezpečnostní agendy v sekci Úkoly zahraniční politiky následuje hned za agendou ČR a EU a je jí věnován stejný prostor jako například vnějším ekonomickým vztahům. Koncepce české zahraniční politiky ostatně přisuzuje české zahraniční politice dva klíčové rozměry – ekonomický a bezpečnostní. V dokumentu však nejsou rozpracovány možné nástroje k dosažení cílů a naplnění úkolů. Vzhledem ke klíčovému událostem sledovaného období však není bez zajímavosti zmínka koncepce české zahraniční politiky, že ČR bude v rámci restrukturalizace aliančního velitelského uspořádání usilovat o zřízení funkčního střediska pro ochranu proti zbraním hromadného ničení (viz níže). Koncepce také předpokládá, že ČR zváží formu svého příspěvku do aliančního systému protiraketové obrany.¹

Koaliční smlouva se vnějšmu rozměru bezpečnosti věnuje spíše okrajově. Kapitola o Evropské unii, mezinárodní spolupráci a bezpečnosti zmiňuje v jednom odstavci důležitost nedělitelnosti euroatlantického prostoru a potřebu přenesení větší odpovědnosti za bezpečnost Evropy na členské státy EU. V dalším odstavci koaliční smlouvy je obsažen slib zvýšení transparentnosti vývozu zbraní z ČR. Jak je v kapitole zdůrazněné níže, v oblasti evropského trhu se zbraněmi dochází v současnosti k významným změnám, které přinášejí zásadní výzvy pro českou administrativu. Až na samém konci příslušné kapitoly dokumentu je pasáž o SZBP, a to v souvislosti se zdůrazňováním šíření demokratizačních principů a dodržováním lidských práv. Dokument bohužel nepředstavuje žádné vize týkající se budoucnosti SZBP, jak by situace v rámci EU vyžadovala.²

Programové prohlášení vlády ČR má v pasážích věnovaných zahraniční politice stejné nebo velmi podobné formulace jako koaliční smlouva. Oproti textu smlouvy je však ve vládním prohlášení zdůrazněna nutnost aktualizovat strategické dokumenty v oblasti obrany a bezpečnosti s ohledem na zájmy ČR a na dlouhodobý výhled vývoje mezinárodního prostředí.³ K revizi strategických dokumentů by mohlo dojít i v jiných významných členských zemích i na evropské úrovni. Podle všeho však v tomto volebním období k aktualizaci českých strategických dokumentů nedojde především pro značnou politickou nákladnost tohoto procesu.⁴ K aktualizaci strategických dokumentů se vztahuje *Usnesení vlády č. 1133 z října 2007*, které ukládá ministrům vnitra, obrany a dopravy provést aktualizaci dílčích strategických dokumentů. Ministerstvo obrany (MO) by mělo do června 2008 aktualizovat *Vojenskou strategii ČR*,⁵ ministerstvo vnitra (MV) do konce roku 2007 *Národní akční plán boje proti terorismu, Koncepci boje proti organizovanému zločinu, Národní strategii boje proti obchodování s lidmi a Koncepci ochrany obyvatelstva do roku 2013 s výhledem do roku 2020*⁶ a ministerstvo dopravy (MD) *Národní bezpečnostní program ochrany civilního letectví před protiprávními činy*.^{7,8}

Programové prohlášení vlády také pozměňuje jeden ze závazků původně zmíněných už v koaliční smlouvě, podle kterého bude existovat povinnost MO předkládat parlamentu *Zprávu o vývozu zbraní z ČR*. Podle prohlášení však bude smlouvu předkládat ministerstvo průmyslu a obchodu (MPO). Podle dosavadní praxe byla Zpráva předkládána pouze Výboru pro obranu Poslanecké sněmovny Parlamentu ČR.

Zpráva za rok 2007, která vyjde v první polovině roku 2008, již bude předložena celému plénu. Otázkou zůstává, zda plenární projednávání napomůže větší transparentnosti obchodu s vojenským materiálem, což představuje klíčový deklarovaný vládní záměr.

Z hlediska bezpečnostní problematiky je třeba zmínit, že všechny dokumenty zcela postrádají zmínku o energetické bezpečnosti. Žádný z výše zmíněných dokumentů nenabízí zahraniční ani domácí perspektivu tématu, o kterém se v Evropě v současnosti často diskutuje. Koncepční uchopení energetické bezpečnosti je velmi důležité, neboť tento koncept prochází mnoha oblastmi, což klade větší požadavky na nutnou koordinaci. Určitý bezpečnostní rozměr problematiky dodávek a spotřeby energie nabízí *Bezpečnostní strategie ČR* z roku 2003,⁹ která zdůrazňuje nutnost diverzifikace zdrojů strategických surovin a potřebu snižování energetické náročnosti českého hospodářství. Jako klíčové nástroje v této souvislosti zmiňuje mezinárodní spolupráci a využívání domácích prvotních energetických zdrojů. Téma energetické bezpečnosti se objevuje také v *Programových prioritách českého předsednictví v Radě EU*.¹⁰ V letech 2002 a 2003, kdy vznikaly dlouhodobější strategické dokumenty, nebyla energetická bezpečnost vnímána jako významné bezpečnostní téma. V současnosti její jasnější formulaci brání spojitost s širší dimenzí energetické politiky, jejíž některé aspekty představují jeden ze základních ideových rozporů mezi stranami vládní koalice.

BEZPEČNOSTNÍ ROZMĚR ČESKÉ ZAHRANIČNÍ POLITIKY: AGENDA, UDÁLOSTI

Systém protiraketové obrany

Česká republika přirozeně není na poli mezinárodních bezpečnostních vztahů významným hráčem a v klíčových otázkách je závislá na pozicích hlavních mezinárodních aktérů. Na druhou stranu však některé bezpečnostní aspekty české zahraniční politiky dlouhodobě zvyšují kredit i význam ČR v zahraničí. V bezpečnostní rovině je zcela napojena na mezinárodní bezpečnostní struktury, a bezpečnostní dimenze české zahraniční politiky tak má ve všech svých parametrech neopomenutelný multilaterální rozměr. Platí to i o nejdiskutovanějším bezpečnostním tématu – o systému protiraketové obrany. Jelikož bilaterálnímu vyjednávání o radarové základně se Spojenými státy je věnována jiná kapitola, v této se zaměříme na širší, multilaterální dimenzi.

Systém protiraketové obrany NATO je třeba vnímat jako proces, který započal politickou deklarací na pražském summitu NATO v roce 2002. Celý proces se zásadním způsobem posunul po řížském summitu, který se konal v listopadu 2006. V návaznosti na *Studii proveditelnosti* byla definována „zadání z Rigy“, jejichž výsledky postupně přicházely v roce 2007. Z těchto výsledků je patrné, že protiraketová obrana je technicky možná, politicky „záhodná“ a finančně zvládnutelná. Česká republika tak došla k závěru, že vybudování protiraketové obrany má smysl.¹¹ V průběhu jednání se ČR snažila působit zvláště na otázku „veřejné strategie“, tedy důsledné komunikace se všemi spojenci. ČR si od tohoto kroku slibovala začlenění dalších států do vyjednávání

o protiraketové obraně, v jehož důsledku by na základě dílčích souhlasů mohlo docházet ke zmírňování odmítavých politických stanovisek. Proti této české iniciativě se stavěly především Německo a Francie, které se sice k protiraketové obraně nevyjádřily zcela odmítavě, ale jejich postoj je dlouhodobě poměrně rezervovaný.¹²

Do tohoto procesu vstoupila konkrétní lednová americká nabídka začít vyjednávat o vybudování systému protiraketové obrany v Polsku a České republice, kterou oba státy přijaly. Jednoznačným zájmem ČR v rámci vzniklé situace bylo pokusit se co nejvyšší možnou měrou propojit vyjednávání a plánování obou systémů, přičemž bylo od počátku zřejmé, že plánovaný americký systém by měl být vybudován dříve. Velmi významným se v tomto ohledu stalo setkání ministrů obrany v Bruselu v červnu 2007, kde Aliance mimo jiné rozhodla brát v úvahu potenciální národní systémy, a de facto tak rozhodla o snaze začlenění amerického pilíře do aliančního systému.¹³ Akcelerace amerického plánu vedla ČR k iniciativám směřujícím ke zvýšené frekvenci jednání se spojenci i státy stojícími mimo Alianci. Stálým požadavkem, odpovídajícím i původnímu tlaku na veřejnou strategii, je velká transparentnost jednání, kterou ČR zdůrazňuje i při jednáních s USA. Z hlediska české diplomacie je pozitivním výsledkem této transparentnosti v jednáních na všech úrovních pokles odmítavých stanovisek představitelů zemí NATO a EU,¹⁴ který odráží i červnové rozhodnutí ministrů obrany.

V rámci transparentnosti ČR aktivně vyjednává také s nejsilnějším odpůrcem protiraketové obrany – Ruskem. V tomto případě však ke sbližování stanovisek nedochází. Ale zajímavou kapitolou zůstává otázka možné přítomnosti ruských armádních činitelů na radarové základně, kterou veřejně a pro české zástupce velmi překvapivě otevřel americký ministr obrany R. Gates na tiskové konferenci po setkání s českým premiérem.¹⁵ Na tuto zprávu zareagovala velmi razantně jak média, tak i opoziční politici. Oficiální česká reakce je však především vyčkávací. O možné přítomnosti zástupců Ruské federace nemá smysl spekulovat v situaci, kdy Rusko s vybudováním základny nesouhlasí.¹⁶

České vojenské zahraniční mise

Každoročně významnou část bezpečnostní agendy představuje také vysílání českých vojáků do zahraničí. Působení českých vojáků v zahraničních misích v roce 2007 předesílá usnesení vlády ČR.¹⁷ Dva procesy se v souvislosti s problematikou zahraničních misí v roce 2007 jeví jako ilustrativní. Jako první je možné uvést české rozhodnutí o zřízení vlastního Provinčního a rekonstrukčního týmu (PRT) pod hlavičkou ISAF (*International Security Assistance Force*) v Afghánistánu. Klíčovými rozhodnutím v této věci bylo vybrání vhodné provincie. Zpočátku se uvažovalo o provincii Baglan (severně od Kábulu), kterou v posledních dvou letech spravovali Maďaři. Maďarská strana však požádala o prodloužení svého pobytu v Baglanu. Další možností byla provincie Kandahar, nacházející se na jihovýchodě Afghánistánu, která však patří k nejnebezpečnějším a navíc je především vzhledem k vysoké průměrné nadmořské výšce logisticky velmi špatně dostupná. S celou situací do určité míry souvisela i nizozemská žádost o podporu v provincii Uruzgan, kde Nizozemci čelili značným problémům, které jim komplikovaly prodloužení mandátu parlamentem. Určitou variantou tak mohla být pouhá podpora Nizozemců, což však odporovalo jednomu z hlav-

ních cílů českého PRT týmu, a to zkoncentrování sil pro jejich větší „viditelnost“. Výsledkem celého procesu nakonec bylo převzetí provincie Logar, jež je z logistického hlediska výhodně položena na hlavní silnici jižně od Kábulu.¹⁸ V říjnu pak rozhodla vláda, že česká přítomnost v Afghánistánu se zhruba zdvojnásobí.¹⁹

Druhým příkladem je rozhodování o účasti českých vojáků na misích v Iráku. V rámci mise NATO v Iráku působí pouze 5 českých vojáků, jejichž budoucnost nyní závisí na potřebách irácké vlády. V koaličních silách působila necelá stovka vojenských policistů pod britským velením v Basře, jejichž úkolem bylo školit irácké policisty. O tato školení však přestal být zájem a čeští vojáci dostali úkol strážet základnu v Basře. Podle MZV to však byl nedůstojný úkol a česká diplomacie začala uvažovat o stažení českých sil z Iráku. Argumentem mohla být i zvýšená česká účast v Afghánistánu. Na tuto „hrozbu“ Britové zareagovali návrhem na nové uplatnění českých vojáků, kteří by mohli školit Iráčany v práci se sovětskou vojenskou technikou, se kterou má Armáda ČR zkušenosti. Tento úkol byl již z hlediska MZV označen za přijatelný a navíc umožňuje i redukci českých sil (školitelů by mělo být okolo 20).²⁰ Oba tyto procesy odkrývají zajímavé souvislosti z hlediska aktérů a procesů české zahraniční politiky, kterým se věnuje čtvrtá část této kapitoly.

Evropský rozměr české bezpečnostní politiky

Z hlediska Evropské bezpečnostní a obranné politiky (EBOP) by se zajímavou agendou mohlo stát vyjednávání programového obsahu předsednictví trojky.²¹ Značné ambice má v rámci EBOP především Francie. Kromě redefinice vlastní národní bezpečnostní strategie, která by se mohla stát základem pro redefinici bezpečnostní strategie EU, hodlá Francie zřejmě navrhnout i vytvoření stálé plánovací a velící struktury EU a žádat nasazení nebo přinejmenším vyzkoušení vojenských uskupení (*battle-groups*).²² K možnosti vzniku evropské velící struktury se se značným odstupem staví především ministerstvo obrany, které má obavy z duplicit vojenského velení. MO má navíc od počátku rezervovaný postoj k celému konceptu bojových uskupení, jehož realizace se z české strany rodila poměrně obtížně.²³

Obchod se zbraněmi

Česká republika patří k významným evropským exportérům konvenčního vojenského materiálu. Více o procesu a aktérech v tomto odvětví bude řečeno ve čtvrté části.²⁴ V rámci agendy je třeba zmínit evropskou diskusi o možné liberalizaci licenčního režimu, která by pravděpodobně zpřísnila podmínky pro přístup do liberalizovaného režimu pro držitele povolení. ČR takový krok v zásadě podporuje, oficiální stanovisko však bude záviset až na konkrétní podobě daného opatření.²⁵ Z hlediska konkrétních událostí je možné uvést dva vývozy do zemí mimo rámec NATO a EU, které vzbudily určitý ohlas. V prvním případě šlo o dodávku vojenského materiálu do Nigérie, jež však nebyla realizována kvůli vnitropolitické změně v tomto státě. V listopadu se pak v Evropském parlamentu objevila interpelace týkající se prodeje letadel L-159 do Bolívie. Tato transakce však nebyla shledána nijak problematickou a nediskutovala o ní ani Pracovní skupina Rady EU pro vývoz konvenčních zbraní (COARM). Údaje za uplynulý rok vždy shrnuje *Výroční zpráva o kontrole exportu vojenského*

*materiálu a ručních zbraní pro civilní využití v ČR,*²⁶ která vychází se zhruba půlročním zpožděním a vyvolá vždy reakci některých nevládních organizací (Amnesty International). I v roce 2007 český vojenský materiál zcela v souladu s licenčním řízením skončil v Etiopii, Jemenu, Kolumbii, Libyi, Venezuele či Vietnamu, a tak lze předpokládat, že AI vystoupí s kritikou na výroční zprávu za rok 2007. AI dlouhodobě kritizuje úroveň legislativního zabezpečení kontroly vývozu a nedostupnost některých informací, týkajících se tohoto procesu. Zároveň upozorňuje, že zbraně končí v zemích, kde jsou porušována lidská práva a kde hrozí, že budou zneužity pro porušování lidských práv, případně reexportovány do dalších zemí, které jsou pod mezinárodním zbrojním embargem.²⁷

Energetická bezpečnost

Velmi významnou agendu představuje i problematika energetické bezpečnosti. V lednu 2007 představila Evropská komise návrh nové energetické politiky,²⁸ která by měla být dalším krokem k vytvoření jednotného evropského trhu v oblasti energií. V září 2007 pak na představení politiky navázal balíček legislativních opatření, která v několika ohledech mění dosavadní platná nařízení a směrnice.²⁹ Jedním z klíčových témat těchto změn je problematika tzv. vlastnického oddělení přenosových/přepravních soustav od výrobních a dodavatelských struktur. ČR v zásadě splňuje tyto podmínky v oblasti elektroenergetiky, ale nikoli v oblasti plynárenství, kde byla část distribučních sítí a zásobníků v rámci privatizace prodána společnosti RWE Transgas. Lednová koncepce počítala také s vlastnickým oddělením v oblasti distribuce, kterou však ČR společně s některými dalšími členskými státy odmítala. Záříjová legislativní opatření tento požadavek již neobsahují. Na tomto místě je také možné znovu připomenout, že témata energetické bezpečnosti se objevují rovněž v prioritách českého předsednictví v Radě EU, které byly zveřejněny v říjnu 2007.³⁰ Vytváření jednotného trhu v oblasti energií, stejně jako s tím spojený tlak na vlastnická oddělení, má významný bezpečnostní rozměr, který bude rozveden v části o aktérech. V ČR v současné době probíhá především debata na úrovni odborné komise připravující strategické materiály, jež se věnují energetické bezpečnosti a současně odrážejí situaci v EU a v zemích bývalého SSSR. Koncepce energetické bezpečnosti je však navázána na širší rámec energetické politiky.³¹

Ostatní agenda

V první polovině roku ČR spolupředsedala Vyšší obranné skupině NATO (*Defence Group on Proliferation – DGP*), v níž předsednictví probíhá na základě dobrovolného přihlášení a daný stát vždy doplňuje v předsednickém tandemu USA. Zásadním problémem tak není získat předsednickou pozici, nýbrž spíše navrhnout a realizovat vhodnou agendu. Z toho pohledu je možné říci, že se ČR podařilo nastolit některá témata, která odpovídají dlouhodobým českým zájmům. Mezi hlavní lze zařadit aktivní konzultace s Ukrajinou o možnostech využívání některých ukrajinských přepravních vojenských kapacit či téma revize vojenských kapacit v rámci EU a NATO.³² První cíl přiblížil Ukrajinu aktivitám DGP a nastartoval proces vzájemné koordinace aktivit v této oblasti.³³ Druhou aktivitu je třeba chápat především v souvislosti se vzta-

hem mezi EU a NATO, který komplikuje kyperská otázka. Českou snahou tak bylo nalézt téma, které by na tento problém nenaráželo a zároveň by mohlo v rámci vyjednávání v této oblasti obě organizace opět přibližovat. Podobná aktivita přirozeně nemohla vést k průlomů ve vývoji vztahu EU–NATO, nicméně české angažmá se zde hodnotí jako úspěšné.³⁴

S výše zmíněnou problematikou nepřímo souvisí i oficiální otevření Centra ochrany proti zbráním hromadného ničení ve Vyškově, které bylo v červenci akreditováno ze strany NATO jako *NATO Joint Chemical Biological Radiological and Nuclear Defence Centre of Excellence*. Je to jediné centrum svého druhu v Alianci, poskytující vrchním velitelům NATO poradenství v oblasti zbraní hromadného ničení.³⁵ Slavnostní představení završilo proces, na jehož počátku byl český závazek toto centrum vybudovat, který byl jedním ze závěrů pražského summitu NATO v listopadu 2002.

Česká republika se stala spolusponzorem původně dánské iniciativy *Concerted Planning and Action*, jejímž cílem je vytvoření mechanismů pro spolupráci a koordinaci NATO s dalšími vládními i nevládními organizacemi. Od řížského summitu pro tuto iniciativu se používá spíše výraz *Comprehensive approach*. V lednu 2007 se uskutečnilo první jednání Severoatlantické rady (NAC) a ISAF se zástupci těchto organizací. Přestože se uvažuje o použití projektu v Afghánistánu, sám projekt je v současnosti zablokovaný kvůli rozporům mezi EU–NATO. Další možný posun však lze očekávat na bukurešťském summitu na jaře 2008.

Dvě významná témata nabídla i agenda v OBSE. Prvním z nich je ruské „pozastavení platnosti“ (formálně právně neexistující) a poté i účasti ve Smlouvě o konvenčních ozbrojených silách v Evropě.³⁶ Oficiálním důvodem je neschválení revidované smlouvy, která byla dohodnuta na istanbulském summitu OBSE v roce 1999. Státy NATO však ratifikaci podmiňují naplněním Istanbulských dohod Ruskem, hlavně pokud jde o ruskou vojenskou přítomnost v Moldávii a Gruzii. V tomto ohledu ČR zcela podporuje postoj spojenců z NATO. Ruské odstoupení od smlouvy s sebou přináší nejen pravděpodobný konec předávání informací, ale především výměn inspekci, což je vnímáno jako prvek bezpečnostní nestability. Reakce spojenců v rámci NATO, se kterou se ČR ztotožnila, byla přirozeně odsuzující. Přímou veřejnou kritiku však v průběhu roku mírnila nejistota ohledně skutečných ruských záměrů. V průběhu druhé poloviny roku tak došlo k celé řadě neformálních konferencí (ve Vídni, Paříži, Berlíně či Madridu), na kterých se státy NATO pokoušely nalézt nějaké kompromisní řešení. V polovině prosince však Rusko neodevzdalo pravidelnou Výroční výměnnou informaci a v lednu 2008 odmítlo první inspekci, čímž de facto stvrdilo svůj úmysl nadále v rámci smlouvy nespolupracovat.³⁷ Jak tato kapitola ukáže, ruské odstoupení mělo velkou odezvu v mediálním diskurzu.

Na rozdíl od jednání s Ruskem se oficiální česká pozice rozcházel s pozicí spojenců v NATO a EU v otázce plánované kazašské kandidatury do čela OBSE v roce 2009. Za oznámenou kandidaturu se postavilo Rusko, Německo, Rakousko či Slovensko.³⁸ ČR se naopak stala součástí koalice odpůrců kterou vedly Velká Británie, USA a podporovaly ji například i Švédsko a Belgie, a která odkazovala na symboliku nedostatečné úrovně Kazachstánu především v rámci třetí lidskoprávní oblasti. V průběhu letošního roku však původní odmítavou pozici postupně změnili Britové

a Američané, a ČR tak zůstala trochu překvapivě osamocena. Na listopadové ministerské radě se nepodařilo najít v této otázce konsenzus v rámci EU a NATO.³⁹ V závěrečné fázi jednání ČR prosazovala alespoň odsunutí kazašského předsednictví na pozdější dobu. V rámci konečného kompromisu pak byl schválen tříletý plán předsednictví, podle něhož v roce 2009 po v současné době předsedajícím Finsku přijde na řadu Řecko, po něm Kazachstán a v roce 2011 Litva. Z dalších závěrů listopadové „ministeriády“ v Madridu stojí za zmínku deklarovaný záměr zahájit misi OBSE v Afghánistánu,⁴⁰ který prosazovaly především USA. Státy EU jsou však k tomuto záměru spíše skeptické, neboť afghánská mise by pravděpodobně vyžadovala redukci jiných misí, přičemž není tak úplně zřejmé, čeho by OBSE se svými kapacitami mohla v Afghánistánu dosáhnout. V souvislosti s redukcemi se začíná mluvit především o více než 700členné misi v Kosovu. Tato mise je však z hlediska členů EU přirozeně chápána jako významnější a efektivnější než možné angažmá v Afghánistánu.

Česká republika také v roce 2007 připravovala novelu zákona o tajných službách a novelizaci dalších norem, jejichž součástí by se měla stát také ustanovení související s bojem proti terorismu. ČR se tak nechystá vytvořit samostatný protiteroristický zákon, jaký v minulosti přijaly některé evropské státy. Cílem reformy je zvýšit pravomoci exekutivních orgánů především v oblasti získávání informací, vymezit principy spolupráce mezi tajnými službami a policií a posílit také oblast prevence. Návrhy těchto legislativních kroků budou pravděpodobně dokončeny na jaře 2008. Výše zmíněný *Národní akční plán boje proti terorismu*, jehož znění pro léta 2007–2009⁴¹ potvrdila vláda svým usnesením z února 2008,⁴² má jako prioritu vytvoření mechanismu nepřetržité spolupráce, umožňující výměnu operativních informací mezi tajnými službami a policií. Tento strategický dokument obsahuje proto doporučení zřídit stálou koordinační platformu, která by měla za úkol nepřetržitě analyzovat údaje o možných teroristických hrozbách. V této souvislosti lze poznamenat, že podobná centra se osvědčila nejen v zemích, kde došlo k větším teroristickým útokům (USA, VB), ale také v jiných zemích (Francie, Německo, Švédsko, Austrálie či Malta). Nespornou výhodou takového centra, jež by měla vést k výrazně větší efektivitě, by byla permanentní komplexní činnost, kterou přirozeně nemohou vykonávat nestálé platformy typu Výboru pro zpravodajskou činnost, fungujícího v rámci Bezpečnostní rady státu, Společné zpravodajské skupiny, Kolegia ředitelů zpravodajských služeb či Pracovní skupiny koordinátora zpravodajských služeb.⁴³

IDENTIFIKACE A CHARAKTERISTIKA KLÍČOVÝCH AKTÉRŮ BEZPEČNOSTNÍHO ROZMĚRU ČESKÉ ZAHRANIČNÍ POLITIKY

Bezpečnostní rozměr české zahraniční politiky v porovnání s ekonomickým nenabízí tak širokou škálu možných aktérů. Mnohé součásti bezpečnostní oblasti jsou přirozeně citlivé, čemuž odpovídá i míra kontroly a „centralizace“. Tak jako v každém rozměru zahraniční politiky hraje i v oblasti bezpečnosti klíčovou roli MZV, které schvaluje v zásadě všechny kroky týkající se zahraniční politiky. V rámci formování bezpečnostního rozměru zahraniční politiky má nejvýznamnější roli Odbor bezpečnostní po-

litiky, který koordinuje české působení v této oblasti. Bezpečnostní odbor v zásadě všechny kroky konzultuje především s příslušnými regionálně zaměřenými odbory.

Nejčastějším partnerem MZV je v bezpečnostní problematice přirozeně ministerstvo obrany. Tyto dva subjekty jsou prostřednictvím svých zástupců propojeny ve Stálé delegaci ČR při NATO a Stálém zastoupení ČR při EU. Význam bruselských úřadů pro praktické formulování české zahraniční politiky na pražských úřadech je větší, než by se na první pohled mohlo zdát. Jako velmi významný se jeví fakt, že pracovníci příslušných odborů obou ministerstev se v mnoha případech setkali v rámci svých misí v Bruselu. Zahraniční angažmá tak nejen mohlo vylepšit komunikaci a spolupráci prostřednictvím zkušenosti s odlišnou organizační kulturou, ale především vedlo k navázání bližších osobních kontaktů, které zjevně v mnoha ohledech ulehčují práci v Praze.⁴⁴

V zásadě bezproblémová komunikace mezi oběma institucemi se zdá být důležitá, neboť obě ministerstva často přirozeně reprezentují odlišné pohledy. Jako ilustrace může posloužit příklad rozhodování o českém PRT týmu. MO se například zamlouvala podpora nizozemských sil v provincii Urugzan, která by byla logisticky i finančně méně náročná než budování vlastního PRT týmu. Tento krok by však byl v příkrém rozporu s vizí MZV, které stálo o větší „viditelnost“ českých vojáků v Afghánistánu. V podobných souvislostech je někdy na MO pohlíženo jako na méně flexibilní instituci, která se spíše brání větším změnám. V případech projekce vojenských kapacit je však třeba říci, že na MO spočívá významný úkol, zajistit mise po stránce organizační, logistické i finanční. Určité třecí plochy také někdy vznikají v oblasti evropské bezpečnosti, neboť na MO zcela dominuje agenda NATO. Přestože „evropeizace“ MO v posledních letech významně pokročila, pro MO nadále zůstává prvotní alianční agenda, což může mít určitý vliv na management evropských bezpečnostních projektů. Dobrým příkladem by mohl být proces vyjednávání o vojenských uskupeních, kde MZV spíše nutilo MO k aktivitě, či současný „rezervovanější“ přístup k vytváření bojového uskupení se Slovenskem. Na MO se také pravděpodobně ozve silnější nesouhlas s očekávanými francouzskými návrhy v rámci procesu programového vyjednávání trojky. Zástupci MO se nejčastěji zmiňují o nebezpečí velících duplicít a s tím spojených specifik vojenské komunikace, jejíž funkčnost je klíčová především v krizových momentech.

S touto problematikou související *Vládní návrh působení sil a prostředků Armády ČR v zahraničních operacích* představoval (s výjimkou diskuse o informacích předsedy vlády o postupu vyjednávání o umístění prvků protiraketové obrany na území České republiky v rámci 21. schůze PSP ČR⁴⁵) nejvýznamnější bezpečnostní agendu projednávanou v Poslanecké sněmovně. Sněmovna vládní návrhy schválila na své 23. schůzi 5. 12. 2007.⁴⁶ Vysílání českých jednotek do zahraničních misí bývá relativně konsenzuální záležitostí, proti které se dlouhodobě staví pouze poslanecký klub KSČM, což ukázala i prosincová diskuse. Opoziční poslanci ČSSD v rozpravě poukazovali na potřebu dlouhodobějšího výhledu, který by bral větší zřetel také na vojenské závazky v rámci EBOP.

Dalším významným institucionálním aktérem je ministerstvo průmyslu a obchodu. Jak bylo zmíněno, ČR patří k významným exportérům vojenského materiálu. Přes-

tože většinu obchodu s tímto materiálem ČR realizuje s členskými zeměmi NATO a EU, představuje významného exportéra i v některých zemích mimo rámec těchto organizací. Jak ale upozorňuje *Výroční zpráva o kontrole exportu vojenského materiálu a ručních zbraní pro civilní využití v ČR*, tyto vývozy v rámci národních specifíků odrážejí spíše obchodní aktivity v daném roce a nikoli tendenci v zahraničním obchodu s vojenským materiálem.⁴⁷ Obchod s vojenským materiálem je kontrolován na úrovni EU systémem společných standardů, ošetřených v *Kodexu chování EU při vývozu zbraní*.⁴⁸ Zástupci ČR se pravidelně účastní zasedání COARM, které je platformou pro sdílení detailů o licenčních řízeních. Stále však platí, že exportní politiky členských zemí se liší. V ČR upravuje export vojenského materiálu zákon č. 38/1994 Sb. O zahraničním obchodě s vojenským materiálem, který přesně stanovuje podmínky udělování povolení k obchodu. Tento zákon by měl být v souvislosti se změnami na evropské úrovni v blízké době novelizován.

Na ministerstvu průmyslu a obchodu, které je gestorem licenčního řízení, je k tomuto účelu zřízena Licenční správa. MPO tedy sehrává klíčovou roli při kontrole zákonem stanovených podmínek. Dle zákona však každou licenci musí schválit i ministerstvo zahraničních věcí, které ji posoudí ze zahraničněpolitického hlediska a porovná se záznamy z minulosti či s informacemi poskytnutými v rámci COARM. Česká republika patří k zemím, které zamítají v zásadě pouze žádosti nevyhovující zákonu či Kodexu EU. Přirozeným zájmem obou ministerstev je v tomto ohledu zbytečně nebránit českým společnostem v zahraničním obchodu. Obě ministerstva vyřídí ročně zhruba 1700 žádostí, z nichž zamítají přibližně 4 %. Toto číslo nevyjadřuje benevolenci českých úřadů, ale spíše fakt, že zbrojařský sektor se v posledních letech dokázal přinejmenším v podávání žádostí přizpůsobit daným restrikcím, a v ČR se tak neobjevují například žádosti o vývozní licence do zemí, které jsou pod určitým typem mezinárodního embarga. ČR svým přístupem nijak nevybočuje z evropského standardu, přestože její exportní politika v této oblasti je přirozeně částečně odlišná například od skandinávských zemí.⁴⁹

Sama problematika vývozu vojenského materiálu je však pouze jednou ze součástí problematiky obranného průmyslu v rámci bezpečnostního rozměru české zahraniční politiky. Klíčový rámec v posledních letech vytváří proces rozvíjejícího se Evropského trhu s obranným materiálem (*European Defense Equipment Market – EDEM*). Cílem tohoto projektu je odbourat národní ochranné opatření, založená na článku 296 *Smlouvy o založení Evropského společenství*, a vytvořit jednotný trh v této tradičně národními státy kontrolované oblasti. Součástí EDEM by se tak měly stát i systémy harmonizovaných poptávek či veřejných zakázek, které by měly vést v evropském měřítku k úsporám a na ně navazujícím strategičtějším investicím, a v důsledku ke zvýšení konkurenceschopnosti evropských firem. Je zřejmé, že tento probíhající proces může mít zásadní důsledky pro český obranný průmysl. Vedle státních institucí se tak významným aktérem stává zástupce drtivé většiny zbrojařských firem v ČR – Asociace obranného průmyslu (AOP).⁵⁰

Asociace přirozeně hájí zájmy společností, které sdružuje, avšak neorientuje se přímo na konkrétní cíle zahraniční politiky. V současné době je pro ni klíčovou otázkou udržení konkurenceschopnosti českých firem na postupně liberalizovaném a har-

monizovaném evropském trhu. V této souvislosti se především snaží zmapovat schopnosti českého obranného průmyslu, který je do značné míry atomizovaný. V určitém smyslu se tak AOP snaží „rozklíčovat“ informace, které jsou základem pravidelných zpráv o exportu vojenského materiálu, jež byly zmíněny výše. Znalost schopností českého průmyslu v této oblasti bude zásadní například ve chvíli jednání o harmonizaci poptávek v rámci EDEM.⁵¹

Do značné míry je možné říci, že AOP touto aktivitou supluje činnost, která by měla být náplní práce ministerstva průmyslu a obchodu. Z podobné analýzy by měly vycházet priority, které by se jednotlivé resorty měly snažit prosazovat na evropské úrovni. V zásadě by tento proces měl být výsledkem komunikace mezi ministerstvem průmyslu a obchodu, ministerstvem zahraničních věcí a ministerstvem pro místní rozvoj. Podobný strategický dokument či analýza, které jsou v EU běžné, však v českém prostředí bohužel chybí.

Podobně by ministerstva měla posílit i společné instituty, které by lépe koordinovaly české pozice v procesu vytváření evropského obranného trhu. Absence státních institucí v tomto procesu by mohla být pro český obranný průmysl kritická, protože změny na evropské úrovni zjevně vyžadují určitý soulad zájmů mezi klíčovými podniky a vládou.

Ministerstvo průmyslu a obchodu je však významným aktérem také v oblasti energetické bezpečnosti. Jak už bylo zmíněno, jeho zástupci společně se zástupci MZV pracují na strategické koncepci, která by reflektovala realitu energetické situace v ČR a v Evropě obecně. Jedním ze zásadních témat je diverzifikace energetických zdrojů. ČR v současnosti dováží 71 % roční spotřeby ropy a 74 % roční spotřeby plynu z Ruské federace. V segmentu jaderného paliva dokonce od roku 2010 dosáhne absolutní závislosti. V poslední době je stále častěji zpochybňována schopnost Ruska dlouhodobě dodržet dodavatelské závazky kvůli zhoršujícímu se technickému stavu těžebních i přepravních zařízení a pomalému rozšiřování těžby do nových oblastí. Události z počátků let 2006 a 2007 navíc naznačily, že Rusko může v budoucnosti využít svých energetických zdrojů k naplňování svých globálních politických ambicí. Kromě Ruska je stejně významná i situace v okolních tranzitních zemích. Stejně tak jako diverzifikace zdrojů se jako podstatná jeví i diverzifikace transportních cest. Z této perspektivy je třeba pohlížet na výše zmíněnou snahu státem řízené společnosti Mero získat podíl v Transalpském ropovodu. Tato snaha je výsledkem přímého strategického zadání ze strany exekutivy.

Druhým zásadním tématem je výše zmíněné vlastnické oddělení, které ČR splňuje v oblasti elektroenergetiky (ČEPS, a.s., je vlastnický oddělen od dominantního výrobce společnosti ČEZ, a.s., přestože býval jeho součástí), ale nikoli v oblasti plynárenství, kde po privatizaci v obou oblastech dominuje společnost RWE Transgas, a.s. Zásadním rozdílem mezi elektroenergetikou a plynárenstvím však zůstává, že každý členský stát EU má vlastní zdroje elektřiny, kdežto plyn je do většiny států dovážen z oblastí mimo EU. Vlastnické oddělení se však nevztahuje na distribuci. Proti tomuto kroku se členské státy brání z obavy o nekontrolovaný nárůst cen.

Vlastnické oddělení spolu s dalšími opatřeními, obsaženými v energetických balíčcích (posilování nezávislosti a spolupráce národních regulátorů či spolupráce

provozovatelů přenosných a přepravních sítí), je významným krokem k další liberalizaci evropského energetického trhu. Z vlastnického oddělení však vyplývají některá významná rizika. Tím hlavním je možnost převzetí přenosové soustavy soukromým subjektem, jehož partikulární zájmy by se nemusely krýt se zájmy daného státu. Velmi lukrativní oblast vábí nejen domácí a evropské investory, ale i subjekty ze zemí mimo EU. Ve spojitosti se značnou energetickou závislostí na některých zemích se míra rizika, spojená s možnou privatizací, ještě mnohonásobně zvyšuje.

Procesy liberalizace a směřování k volnému trhu se tak střetávají s bezpečnostními zájmy, a řešení tohoto rozporu se proto stává klíčovou otázkou v rámci energetické politiky/bezpečnosti na úrovni EU. Britská vláda, jež patří mezi největší proponenty volného trhu, například neváhala použít poměrně problematické procedury, aby zabránila převzetí britské společnosti Centrica ruským Gazpromem. Určitou inspiraci také nabízí americký model Rady pro zahraniční investice (*Committee on Foreign Investments*), která zcela podléhá americké exekutivě. Německá vláda navíc nedávno vyjádřila obavu nejen ze soukromého spekulativního kapitálu, ale také z národních investičních fondů, které mohou následovat politickou linii a jejichž majetek se často blíží bilionu dolarů.⁵²

Klíčová role při ochraně primárních bezpečnostních zájmů, definovaných v oblasti energetické politiky, tak připadá exekutivním orgánům. Je také zřejmé, že v této oblasti může být státní správa vystavena značnému nátlaku. Koordinace, vzájemná spolupráce i brzké přijetí strategických dokumentů, které by nasměrovaly českou legislativu, jsou potřebné nejen kvůli procesům uvnitř EU, ale také z důvodů zabezpečení českých zájmů.

BEZPEČNOSTNÍ ROZMĚR ČESKÉ ZAHRANIČNÍ POLITIKY VE VEŘEJNÉM, POLITICKÉM A MEDIÁLNÍM PROSTORU

Zatímco jednoznačně nejdiskutovanějším bezpečnostním tématem roku 2007 byla radarová základna, které je věnována zvláštní kapitola, z výše uvedených témat se nejvíce pozornosti a prostoru v médiích dostalo oblasti energetické bezpečnosti. Podobně jako rok 2006 začal ukrajinsko-ruským sporem o cenu dováženého zemního plynu, i první dny roku 2007 přinesly další spor, tentokrát mezi Ruskem a Běloruskem. Nejvýznamnější implikací rusko-běloruského sporu o výši tranzitních poplatků a cel, vybíraných na ropovodu Družba, byla čtyřdenní odstávka dodávek ropy z ruské strany na tomto ropovodu, kterým prochází zhruba polovina ruské produkce mířící na trh EU. V důsledku odstávky nedorazily plánované zásoby ropy do Německa a Polska (severní větev) a ČR, Slovenska a Maďarska (jižní větev). Média v této souvislosti přirozeně vznesla otázku o naši surovinové závislosti na dodávkách z Ruské federace. Ve většině textů byly zmíněny i některé strategické charakteristiky týkající se ČR, především pak napojení na ropovod IKL z německého Ingolstadtu, o jehož vybudování se počátkem devadesátých let vedly značné diskuse, či údaj o zásobách ropy na zhruba třetinu roku (české zásoby jsou v porovnání s některými zeměmi střední Evropy poměrně vysoké).

Média se však zmínila i o evropské reakci na přerušení surovinových dodávek z Východu; například vyjádření komisaře pro energetiku, Lotyšše Andrise Piebalgse, o nutnosti získání větších záruk dodržování podepsaných smluv. EU pohrozila Rusku i Bělorusku recipročními opatřeními, která by mohla zasáhnout některé ruské a běloruské projekty. S evropskou úrovní rovněž souvisí vývoj nové energetické politiky EU, která byla jednou z priorit německého předsednictví⁵³ a která měla navázat na tzv. Zelenou knihu z roku 2006.⁵⁴ Prvním krokem se stal zveřejněný náčrt energetické strategie, se zřetelem na environmentální a bezpečnostní faktory. *Hospodářské noviny* si v této souvislosti správně povšimly, že evropská strategie bude „projaderná“.⁵⁵ Tento fakt velmi úzce souvisí s přípravami českého materiálu, týkajícího se energetické bezpečnosti. Podle mnohých českých expertů, kteří debatu iniciovali, je z hlediska české energetické nezávislosti nezbytné v budoucnosti maximálně využívat uhelné i jaderné zdroje elektřiny. Materiál s takovým závěrem je však vzhledem k současné politické konstelaci, ve které jedna z vládních stran takové řešení zásadně odmítá, obtížně prosaditelný a jednání o české bezpečnostně-energetické koncepci jsou tak značně komplikovaná.⁵⁶ V tomto kontextu je třeba upozornit na to, že debata o energetické bezpečnosti je významnou součástí širší debaty o energetické politice.⁵⁷

Jistě není bez zajímavosti, že téma energetické bezpečnosti se po lednové krizi a informování o klíčových evropských i českých dokumentech do médií nadále navracelo. Na jaře média poměrně obsáhle informovala o nových tranzitních možnostech ruské ropy z přístavu Primorsk, což by zároveň mohlo vést k uzavření ropovodu Družba, přestože tato možnost není dle expertů pravděpodobná.⁵⁸ *Hospodářské noviny* také v červnu informovaly o tom, že státem kontrolovaná společnost Mero, provozatel ropovodů Družba a IKL, chce koupit podíl v Transalpském ropovodu (TAL), vedoucím z Terstu do Karlsruhe. Stejně tak se zástupci společnosti Mero pokoušeli dojednat zvýšení přepravy ropy v ropovodu IKL, který na TAL navazuje a jehož kapacita je využívána zhruba z jedné pětiny.⁵⁹

Celkově je možné říci, že se agendě energetické bezpečnosti dostalo v médiích nepoměrně více prostoru než ostatním bezpečnostním agendám. Mediální zájem a tlak může hrát významnou roli při urychlení důležitých strategických rozhodnutí, která se chystají nejen na národní, ale i na evropské úrovni.

Druhým celoročně mediálně nejdiskutovanějším procesem byly chladnoucí vztahy mezi Západem a Ruskem, jejichž symbolem se stalo ruské odstoupení od Smlouvy o konvenčních ozbrojených silách v Evropě. Česká zahraniční politika však na ruské postupné kroky (dubnové hrozby, červencové faktické, byť „nelegální“ vystoupení, a konečně úplné prosincové vystoupení) reagovala vždy v rámci konsenzu států EU a NATO, a tak tyto události nepředstavovaly pro českou zahraniční politiku specifickou výzvu.

Další výše uvedené události nechala česká mediální scéna bez povšimnutí. Přestože média relativně pravidelně informují o situaci v Afghánistánu a Iráku, soustředují se na obecnou situaci a případně na ohrožení českých jednotek. Rozhodnutí o vytvoření vlastního Provinčního a rekonstrukčního týmu však média téměř nezaznamenala, naopak si všimla několikrát údajné hrozby teroristických útoků, z nichž nejznámější měl být v únoru na ruzyňském letišti. Jedním z hlavních mediálních komentářů byla

kritika nedostatečného informování veřejnosti, a to především v případech nepotvrzených útoků.⁶⁰ Tuto relevantní kritiku je možné dát i do souvislosti s připravovanými protiteroristickými ustanoveními, která se pravděpodobně stanou součástí novely zákona o tajných službách.⁶¹

ZÁVĚR

Tato kapitola byla zaměřena na agendu a formování bezpečnostního rozměru české zahraniční politiky s ohledem na další kapitoly této publikace, které se bezpečnostní problematiky také dotýkají. Přestože česká diplomacie v roce 2007 v bezpečnostní oblasti působila vcelku úspěšně (umístění českého PRT týmu, působnost českých vojáků v Iráku či spolupředsednictví v rámci Vyšší obranné skupiny NATO), česká zahraniční bezpečnostní politika nadále postrádá rozpracovanější vize v podobě relevantních strategických dokumentů. Debata nad širším rámcem fungování této oblasti české zahraniční politiky by do procesu tohoto primárního formování mohla vtáhnout více aktérů z prostředí mimo státní správu, kteří by mohli obohatit vnímání bezpečnostní dimenze.

Širší strategická debata by také mohla zmenšit některé rozpory mezi politickými aktéry, které brání dosažení potřebného konsenzu. V tomto ohledu se jako velmi významná jeví především problematika energetické bezpečnosti. Přirozeným důsledkem rozpoutání takové debaty by také bylo obohacení obecného bezpečnostního diskurzu.

Česká republika právem staví na renomé, které jí vydobyli čeští vojáci působící v zahraničních misích. Vysílání vojenských a policejních jednotek tvoří ovšem jen malou část bezpečnostní agendy. Jak bylo v kapitole naznačené, určité strukturální reformy a změny přístupu jsou potřebné v oblasti vnitřní bezpečnosti i evropské spolupráce. Právě evropská agenda bude v budoucnu výrazněji zasahovat do bezpečnostní oblasti. I z tohoto pohledu je důležité dosažení politického konsenzu v některých základních otázkách.

Poznámky

¹ *Koncepce zahraniční politiky České republiky na léta 2003–2006*. On-line: (www.vlada.cz/scripts/detail.php?id=20840).

² *Koaliční smlouva*. On-line: (www.vlada.cz/scripts/detail.php?id=20394).

³ *Prohlášení vlády ČR*. On-line: (www.vlada.cz/scripts/detail.php?id=20840).

⁴ Rozhovory se zástupci MZV ČR a MO ČR.

⁵ *Dosavadní Vojenská strategie ČR* je on-line: (www.army.cz/scripts/detail.php?id=5195).

⁶ V lednu 2008 byly na stránkách MV ČR k dispozici aktualizované verze *Národního akčního plánu boje proti terorismu a Koncepce boje proti organizovanému zločinu*. On-line: (www.mvcr.cz/dokument/index.html).

- ⁷ Původní verze *Národního bezpečnostního programu ochrany civilního letectví před protiprávními činy* on-line: (www.mdcz.cz/cs/Letecka_doprava/uzitecne_informace/aktuality_v_letecke_doprave/bezpecnostni_programy_security).
- ⁸ *Usnesení vlády ČR ze dne 10. 10. 2007, č. 1133.*
- ⁹ *Bezpečnostní strategie ČR.* On-line: (www.army.cz/scripts/detail.php?id=8492).
- ¹⁰ *Prioritní oblasti předsednictví ČR v Radě EU.* On-line: (www.vlada.cz/scripts/detail.php?id=26211).
- ¹¹ Rozhovor s Liborem Boleslavem a Martinem Pážíkem, MO ČR, Odbor obranné politiky, 19. 10. a 12. 11. 2007.
- ¹² Přestože německá ani francouzská diplomacie o „pravých“ důvodech nehovoří, lze se domnívat, že za rezervovanými postoji Německa stojí poválečná „pacifistická“ tradice a poněkud vstřícnější vztahy k Rusku, kdežto francouzské důvody budou pravděpodobně více směřovat k vlastnímu jadernému potenciálu a jeho odstrašovací kapacitě.
- ¹³ On-line: (www.nato.int/docu/comm/2007/0706-mod/0706-mod.htm), závěrečné komuniké (www.nato.int/docu/pr/2007/p07-067e.html).
- ¹⁴ Jako největší odpůrci se v roce 2007 jevíly Norsko a Slovensko.
- ¹⁵ Česká tisková kancelář, 23. 10. 2007.
- ¹⁶ Rozhovor s Viktorem Dvořákem, MZV ČR, Odbor bezpečnostní politiky, 17. 10 a 19. 11. 2007.
- ¹⁷ *Usnesení vlády ČR ze dne 4. 10. 2006, č. 1114.*
- ¹⁸ Rozhovory s představiteli MO ČR a MZV ČR.
- ¹⁹ *Usnesení vlády ČR ze dne 22. 10. 2007, č. 1179.*
- ²⁰ Ve druhé polovině roku 2008 tak bude v Iráku působit pravděpodobně pouze 25 českých vojáků. Rozhovor s Viktorem Dvořákem, MZV ČR, Odbor bezpečnostní politiky, 17. 10 a 19. 11. 2007.
- ²¹ Více viz Karlas, Jan a kol. (2008): *Jak předsedat Evropské unii: Návrh priorit předsednictví ČR v Radě EU v roce 2009.* Praha: Ústav mezinárodních vztahů.
- ²² Viz např. projev ministra obrany Francouzské republiky Hervé Morina, Univerzita obrany, Toulouse, 11. 9. 2007. On-line text (www.defense.gouv.fr/ministre/prises_de_parole/discours/discours_de_m_herve_morin_toulouse_11_09_07).
- ²³ ČR v roce 2005 po vyjednávání s několika zeměmi či skupinami zemí nakonec podepsala dohodu o vytvoření společného vojenského uskupení se Slovenskem. Rozhovory se zástupci MOČR a MZVČR.
- ²⁴ Širší uvedení do problematiky viz Zetocha, Karel (ed.) (2007): *Obranné zdroje České republiky.* Brno: Univerzita obrany.
- ²⁵ Rozhovory s pracovníky MZV ČR.
- ²⁶ *Výroční zpráva o kontrole exportu vojenského materiálu a ručních zbraní pro civilní využití v ČR.* Praha: Ministerstvo zahraničních věcí ČR–Ústav mezinárodních vztahů, 2007.
- ²⁷ Viz sekce Zbraně pod kontrolou, AI. On-line: (www.amnesty.cz/zpravy/tema/Zbrane-pod-kontrolu/).
- ²⁸ An Energy for Europe, COM(2007) 1. On-line: (europa.eu/scadplus/leg/en/lvb/l27067.htm).
- ²⁹ Směrnice o vnitřním trhu s elektřinou 2003/54/ES. On-line: (www.ery.cz/pdf/eu_smernice_2003_54.pdf); Směrnice o vnitřním trhu s plynem 2003/55/ES. On-line: (eurlex.europa.eu/LexUriServ/LexUriServ.do?uri=CELEX:32003L0054:CS:HTML); Nařízení č. 1228/2003 o přeshraniční výměně elektřiny. On-line: (eurlex.europa.eu/smartapi/cgi/sga_doc?smartapi!celexplus!prod!DocNumber&lg=en&type_doc=Regulation&an_doc=2003&nu_doc=1228); Nařízení č. 1775/2005 o podmínkách přístupu k plynárenským sítím. On-line: (eur-lex.europa.eu/LexUriServ/LexUriServ.do?uri=CELEX:52007PC0532:EN:NOT).
- ³⁰ Viz *Prioritní oblasti předsednictví ČR v Radě EU.* On-line: (www.vlada.cz/scripts/detail.php?id=26211).
- ³¹ Rozhovory s Danielem Koštovalem, MZV ČR, Odbor bezpečnostní politiky a Odbor států severní a východní Evropy, 4. 12. 2007.
- ³² Rozhovor s Viktorem Dvořákem, MZV ČR, Odbor bezpečnostní politiky, 17. 10 a 19. 11. 2007.
- ³³ Rozhovor s ředitelem Sekce obranné politiky a strategie MO Ivanem Dvořákem, který ČR v DGP zastupoval. On-line: (www.army.cz/scripts/detail.php?id=9538).

- ³⁴ Rozhovor se zástupci MZV ČR a MO ČR.
- ³⁵ Slavnostní otevření proběhlo 22. listopadu. On-line: (www.army.cz/scripts/detail.php?pgid=156). Více o centru je možné najít na oficiální stránce www.jcbrncoe.army.cz.
- ³⁶ Ruská дума tento návrh schválila jednohlasně počátkem listopadu 2007.
- ³⁷ Rozhovor s Vladimírem Šálem, MZV ČR, referát OBSE, 14. 11. 2007.
- ³⁸ Není bez zajímavosti, že slovenský ministr zahraničí Ján Kubiš působil koncem 90. let jako vyslanec generálního tajemníka OSN v Tádžikistánu a v letech 2005–2006 jako představitel EU pro Střední Asii.
- ³⁹ Rozhovor s Vladimírem Šálem, MZV ČR, referát OBSE, 14. 11. 2007.
- ⁴⁰ Závěry 15. Ministerské rady OBSE v Madridu. On-line: (www.osce.org/conferences/mc_2007.html?page=documents&session_id=203).
- ⁴¹ *Národní akční plán boje proti terorismu – aktualizované znění pro léta 2007–2009*. On-line: (www.mvcr.cz/dokument/index.html).
- ⁴² *Usnesení vlády ČR ze dne 11. 2. 2008 č. 129*.
- ⁴³ Rozhovor s Oldřichem Krulíkem, MV ČR, Odbor bezpečnostní politiky, 15. 2. 2008.
- ⁴⁴ Rozhovory se zástupci MZV ČR a MO ČR.
- ⁴⁵ Stenografický zápis, on-line: (fenrir.psp.cz/eknih/2006ps/stenprot/021schuz/21-2.html#196).
- ⁴⁶ Stenografický zápis z projednávání *Vládního návrhu působení sil a prostředků Armády České republiky v zahraničních operacích v roce 2008* (sněmovní tisk 347) je k dispozici, on-line: (www.psp.cz/cgi-bin/ascii/eknih/2006ps/stenprot/023schuz/23-5.html#578).
- ⁴⁷ *Výroční zpráva o kontrole exportu vojenského materiálu a ručních zbraní pro civilní využití v ČR*. Praha: Ministerstvo zahraničních věcí ČR, 2006, s. 18
- ⁴⁸ K dispozici spolu s vybranými částmi *Uživatelské příručky* ve výše citované výroční zprávě za rok 2006
- ⁴⁹ Rozhovor s Ondřejem Pometlem, MZV ČR, Odbor SZBP, 6. 12. 2007.
- ⁵⁰ Viz www.aop-cr.cz/.
- ⁵¹ Rozhovor s Richardem Hlavatým, výkonným ředitelem AOP ČR, 22. 11. 2007.
- ⁵² Rozhovor s Danielem Koštovalem, MZV ČR, Odbor bezpečnostní politiky, 4. 12. 2007.
- ⁵³ Součástí německé aktivity se stala například i nová Středoasijská strategie.
- ⁵⁴ *Zelená kniha: Evropská strategie pro udržitelnou, konkurenceschopnou a bezpečnou energii*. On-line: (ec.europa.eu/energy/green-paper-energy/index_en.htm).
- ⁵⁵ *Evropa chce jádro, Česko neví*. Hospodářské noviny, 11. 1. 2007; Dokument Evropské komise z 10. ledna, on-line: (europa.eu/rapid/pressReleasesAction.do?reference=IP/07/29&format=HTML&aged=0&language=EN&guiLanguage=en).
- ⁵⁶ Rozhovor s pracovníkem MZV ČR; *Energetika: úspory nebudou stačit*. Hospodářské noviny, 19. 1. 2007.
- ⁵⁷ *Kam směřuje česká energetika?* Hospodářské noviny, 2. 5. 2007.
- ⁵⁸ Např. *Strašidlo jménem Primorsk*. Euro, 18. 6. 2007.
- ⁵⁹ *Státní Mero chce podíl v alpském ropovodu TAL*. Hospodářské noviny, 14. 6. 2007.
- ⁶⁰ Viz např. *Úřady kolem „teroristických hrozeb“ mlčí*. Hospodářské noviny, 21. 2. 2007.
- ⁶¹ *Česko chystá nové zákony proti terorismu*. Hospodářské noviny, 18. 4. 2007.